

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

А.Г. Топов

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

Анотація. Розглянуто сучасні стан економічного розвитку виноградарської галузі в Одеській області в порівнянні з іншими регіонами України. Проведений аналіз структури площ виноградних насаджень в розрізі районів. Досліджена динаміка ефективності виробництва винограду в районах області, де дана галузь найбільш розвинена.

Ключові слова: виноградарство, виноград, виноградні насадження, урожайність, рентабельність.

Вступ. Виноградно-виноробний підкомплекс – один з найважливіших серед галузей АПК України, в ньому зосереджене виробництво життєво необхідних продуктів, зокрема ягід винограду та продуктів його переробки – ізюму, соків, компотів, вин, коньяків, спиртів, лікарських засобів. Сьогодні для Одеської області виноградарство – одна з ключових галузей агропромислового комплексу, яка має потужний інвестиційний потенціал.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку виноградарства вивчали багато вчених: А.М. Авідзба, О.М. Гаркуша, В.А. Загоруйко, О.Д. Ляний, І.Г. Матчина, В.А. Рибінцев, Л.М. Шаблиста, О.В. Шебаніна та інші. Однак в умовах ринкового середовища, яке швидко змінюється, необхідний постійний моніторинг існуючого стану розвитку виноградарської галузі.

Метою даної статті є розгляд сучасного стану виноградарства Одеської області в цілому та по окремим районам регіону. Виявлення тенденцій його розвитку за останні роки в порівнянні з іншими регіонами України.

Результати досліджень Розглядаючи загальний обсяг виробництва винограду за останні три роки в Україні, в тому числі по всім категоріям господарств нами виявлено, що основна доля виробництва виноградних ягід припадає на Одеську область, а саме – (біля 230 тис. т) або майже 44 % в загальному обсязі держави, наступними основними виробниками Автономна Республіка Крим – (125,4 тис. т), або 24 %, на долю Миколаївської області – (58,7 тис. т) або 11,2 %, Херсонської – (51,3 тис. т) або 9,8 %, Закарпатської (20,8 тис. т) 4 % і Запорізької області – (6,8 тис. т) 1,3 %. Залишився 1,5 % припадають на всі інші області України.

Загальна площа виноградних насаджень по всіх категоріях господарств в Україні за 2010 – 2012 рр. (таблиця 1) збільшилася на 0,4 % і склала 67,9 тис.га. Для порівняння, загальна площа виноградників в Україні у 1941 р. сягала 103,2 тис. га, на одне господарство в середньому припадало 181 га виноградників.

Таблиця 1

Розміри та обсяг виробництва та урожайність виноградних насаджень в Україні за 2010-2012 рр.

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012 до 2010р., %
Площа, тис га	67,6	69,1	67,9	100,4
Валове виробництво, тис т.	407,9	521,9	456	111,8
Урожайність, ц/га	60,3	75,5	67,2	111,4

Слід зазначити, що позитивним є той факт, що за період дослідження площа виноградних насаджень в Одеській області зросла на 4% до майже 29 тис. га. Виноградні насадження в розповсюдженні в 25 з 26 районів області, але зосередженні вкрай не рівномірно. Найбільша їхня частина зосереджена насамперед в південно-західній частині області та в приміській зоні навколо обласного центру. Так в Болградському районі зосереджено 17% усіх насаджень області, також значні частки насаджень знаходяться в Тарутинському – 16%, Саратському – 12%, Білгород-Дністровському-10%, Татарбунарському-6%, Овідіопольському – 6%, Арцизькому – 6%, Ренійському – 5%, Кілійському – 5%, Ізмаїльському – 4%.

Загалом, в цих десяти районах сконцентровано 87 % виноградних насаджень Одеської області або більше 36 % насаджень всієї України.

Основним натуральним показником, який характеризує ефективність виробництва винограду є його урожайність. Аналізуючи ефективність виноградарства на Одещині за останні десять років, слід зазначити, що в цілому по області спостерігається зростання урожайності більше як на 16% і склала у 2012 році 72,9 ц з 1 га. (таблиця 2)

Таблиця 2

Структура та динаміка виноградних насаджень в Одеській області за 2010-2012 роки, га [1, 2, 3]

Адміністративні одиниці	2010 р.	2011 р.	2012 р.	В середньому у за 2010-2012 рр.	Частка в області, %	2012 до 2010 р., %
А	1	2	3	4	5	6
Одеська область	28016,0	29409,5	29123,5	28849,7	100,0	104,0
м. Одеса	26,0	25,8	27,5	26,4	0,1	105,7
м. Іллічівськ	6,4	4,8	6,3	5,8	0,0	99,1
райони:						
Ананьівський	211,6	206,4	208,1	208,7	0,7	98,4
Арцизький	1617,9	1649,7	1550,7	1606,1	5,6	95,8
Балтський	8,4	9,4	7,9	8,5	0,0	94,2
Білгород-Дністровський	2566,3	2946,6	2852,1	2788,3	9,7	111,1
Біляївський	1061,1	1089,6	1048,2	1066,3	3,7	98,8
Березівський	53,2	52,9	54,5	53,6	0,2	102,4
Болградський	4567,4	5210,4	5098,4	4958,7	17,2	111,6
Великомихайлівський	165,0	160,7	103,3	143,0	0,5	62,6
Іванівський	88,6	89,8	89,2	89,2	0,3	100,7
Ізмаїльський	1149,8	1323,7	1370,4	1281,3	4,4	119,2

Продовження таблиці 2

А	1	2	3	4	5	6
Кілійський	1281,1	1445,3	1732,4	1486,3	5,2	135,2
Кодимський	35,8	26,7	21,3	28,0	0,1	59,4
Комінтернівський	93,2	100,4	168,0	120,5	0,4	180,3
Котовський	498,5	525,2	514,5	512,7	1,8	103,2
Красноокнянський	111,7	111,0	107,0	109,9	0,4	95,8
Любашівський	28,2	24,7	27,3	26,7	0,1	96,8
Миколаївський	-	-	-	-	-	ч
Овідіопольський	1718,4	1700,0	1743,9	1720,8	6,0	101,5
Роздільнянський	1168,1	1155,0	1033,3	1118,8	3,9	88,5
Ренійський	1304,3	1339,3	1332,6	1325,4	4,6	102,2
Савранський	0,0	13,1	7,0	6,7	0,0	х
Саратський	3896,8	3157,2	3205,5	3419,8	11,9	82,3
Тарутинський	4565,8	5119,6	4804,6	4830,0	16,7	105,2
Татарбунарський	1684,3	1810,0	1865,6	1786,6	6,2	110,8
Фрунзівський	69,8	66,9	66,2	67,6	0,2	94,9
Ширяївський	59,1	58,8	57,9	58,6	0,2	98,0

Також слід зазначити, що вище середньої урожайності в по області досягли підприємства в Арцизькому, Білгород-дністровському, Татарбунарському, Кілійському та Ізмалільському районах. Найменша урожайність спостерігається в Тарутинському районі – 43,5 ц з 1 га.

Якщо розглядати динаміку урожайності (таблиця 3) по районах області, то найбільший її приріст спостерігається в Арцизькому районі – більш, як у 2 рази, на 29% виросла урожайність в Білгород-дністровському районі, на 23% у Саратському.

Таблиця 3

**Урожайність винограду та її динаміка в Одеській області
за 2000-2012 рр., ц з 1 га, [1,2,3]**

Показники	2010	2011	2012	2012 до 2010р., %
Одеська область	62,5	77,9	72,9	116,6
Арцизький	64,9	98,2	138,2	212,9
Білгород-Дністровський	105,6	129,3	136,6	129,4
Болградський	49,7	68,9	55,9	112,5
Ізмалільський	86,1	89,9	83,7	97,2
Кілійський	112,4	136,3	95,3	84,8
Овідіопольський	41,9	50	49,2	117,4
Ренійський	46	67,2	45,1	98,0
Саратський	56,2	75,7	69,6	123,8
Тарутинський	40,3	41,8	43,5	107,9
Татарбунарський	103,9	110,5	98,2	94,5

В той же час на більш як 15 % знизилась урожайність в Кілійському районі. Все це свідчить про нерівномірність розвитку виноградарства по окремим районам області на що, на наш погляд, вплинули як об'єктивні

фактори, а саме агрокліматичні умови, так і суб'єктивні чинники: порушення технології догляду за насадженнями, що призвело до загибелі частки насаджень, а також несвоєчасний ремонт виноградних насаджень, порушення організації праці та форм її оплати, що призвело до зростання зрідженості насаджень, збільшення терміну їх понаднормативної експлуатації тощо.

Таблиця 4

Рентабельність виробництва винограду та її динаміка в Одеській області за 2000-2012рр., % [1,2,3]

Показники	Роки			Відношення 2012 до 2010 р., (+;-), в.п.
	2010	2011	2012	
Одеська область	23	26,3	30,4	7,4
Арцизький	-18,4	37,7	20,3	38,7
Білгород-Дністровський	130,2	51,1	86,9	-43,3
Болградський	-9,9	22,2	3	12,9
Ізмаїльський	69,1	16,3	27,7	-41,4
Кілійський	206,4	51,9	25	-181,4
Овідіопольський	-52,3	35,4	23	75,3
Ренійський	-49,7	-59,6	2	51,7
Саратський	2,4	-2,5	-4,3	-6,7
Таругинський	20,7	6,1	16,1	-4,6
Татарбунарський	130	174,7	192,6	62,6

Підводячи підсумки щодо рівня ефективності виробництва винограду в цілому по області, а також в розрізі основних районів зосередження виноградарської галузі (таблиця 4) слід відмітити, що за останні 3 роки рівень рентабельності в цілому по області збільшився на 7,4 в. п., також в розрізі районів найвища прибутковість галузі спостерігається в Татарбунарському районі – 192,6 %, або на 62,6 в. п. більше, ніж в базисному періоді, також високий рівень рентабельності в Білгород-Дністровському районі – майже 87 %, збитковим виробництво винограду є лише в одному районі – Саратському – 4,3 %.

Найбільше зріс рівень рентабельності за досліджуваний період в Овідіопольському районі – на 75,3 %, а найбільш знизився в Кілійському - на 181,4 в. п., це вказує на нестабільність розвитку галузі та високу залежність від погодно – кліматичних умов.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Одеська область займає найбільшу частку серед регіонів України за площею насаджень та обсягами виробництва винограду. У 2010 – 2012 рр. в Одеській області спостерігається збільшення площ виноградних насаджень, що пов'язано зі зростанням попиту на виноградарську продукцію та продукти її переробки, як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку; по-друге ця галузь залишається достатньо високоінтенсивною і відносно високоефективною, порівняно з іншими галузями. Високий рівень рентабельності виробництва винограду на сільськогосподарських підприємствах області свідчить про ефективність галузі. Підвищення урожайності обумовлено зростанням результативності інтенсифікації виробництва в галузі, однак подальших досліджень вимагають питання забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Література:

1. Статистичний щорічник за 2010 рік. За ред. Копилової Т.В. / Головне управління статистики в Одеській області
2. Статистичний щорічник за 2011 рік. За ред. Копилової Т.В. / Головне управління статистики в Одеській області
3. Статистичний щорічник за 2012 рік. За ред. Копилової Т.В. / Головне управління статистики в Одеській області
4. Галузева програма розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/>